

Wymagania edukacyjne do serii „Tajemnice przyrody”

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	- wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej - wymienia dwa elementy przyrody ożywionej	- wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej - podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka	- wymienia cechy ożywionych elementów przyrody - wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka	- podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną - klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka	wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	- wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata - podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom - wyjaśnia, czym jest obserwacja	- omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata - wymienia źródła informacji o przyrodzie - omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń	- wymienia cechy przyrodnika - określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody - omawia etapy doświadczenia	- wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze - wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem	- na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt - wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych
3. Przyrządy i pomoce przyrodnika	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	- podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie - przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki - notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów	- przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu - wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie - określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów	- planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji - proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu	planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie	przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne?	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych • określa warunki korzystania z kompasu • posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu	• wyjaśnia, co to jest widnokrąg • omawia budowę kompasu • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu	• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich	• omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu
	5. Określamy kierunki geograficzne za pomocą kompasu i gnomonu – lekcja w terenie	• określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień				
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
		Uczeń:				
1.Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	• wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych • porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu	• wymienia stany skupienia, w których występują substancje • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym	• wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów	• klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • opisuje zasadę działania termometru cieczowego	• uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	• wymienia stany skupienia wody w przyrodzie • podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia	• wyjaśnia zasadę działania termometru • wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody	• wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania • przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru	• podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody • przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie	• przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	- wymienia przynajmniej trzy składniki pogody - rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów - wyjaśnia, dlaczego burze są groźne	- wyjaśnia, co nazywamy pogodą - wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz - podaje nazwy osadów atmosferycznych	- rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach - wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne - wyjaśnia, jak powstaje wiatr	- wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru - rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów - wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów	wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi
4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę	- dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody - odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego - odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody	- zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną - podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody - określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji	- wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych - dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody - przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień	- odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych - określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji	na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski
	12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie					
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	13. „Wędrówka” Słońca po niebie	- wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca - podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku - podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku	- omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem - omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia - wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie - omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku	- określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza - określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia - wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca	- omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia - porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku	podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa
	14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	• wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów	• wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy • podaje charakterystyczne cechy organizmów • wymienia czynności życiowe organizmów	• omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych • charakteryzuje czynności życiowe organizmów • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego	• podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost	• omawia podział organizmów na pięć królestw
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm?	• określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników	• dzieli organizmy cudzożytne ze względu na rodzaj pokarmu • podaje przykłady organizmów roślinożernych • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców, wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność	• wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny • wymienia cechy roślinożerców • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożytne • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi • wymienia przedstawicieli pasożytów	• omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym	• uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw
	19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	- wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie - podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu - podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu - rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie	- podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw - wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana - omawia zasady opieki nad zwierzętami - podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście	- wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin - określa cel hodowania zwierząt w domu - wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu - wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt - wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast	opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy	przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
		Uczeń:				
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	- podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy - omawia znaczenie wody dla organizmu	- wymienia składniki pokarmowe - przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej	- omawia rolę składników pokarmowych w organizmie - wymienia produkty zawierające sole mineralne	- omawia rolę witamin - omawia rolę soli mineralnych w organizmie	wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin
	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	- wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego - wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm - uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem	- wymienia narządy budujące przewód pokarmowy - omawia rolę układu pokarmowego - podaje zasady higieny układu pokarmowego	- wyjaśnia pojęcie trawienie - opisuje drogę pokarmu w organizmie	- wyjaśnia rolę enzymów trawiennych - wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu	omawia rolę narządów wspomagających trawienie

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaką rolę odgrywa układ krwionośny?	- wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne - wymienia rodzaje naczyń krwionośnych - mierzy puls - podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia	- omawia rolę serca i naczyń krwionośnych - pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych	- wymienia funkcje układu krwionośnego - wyjaśnia, czym jest tętno - omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie	- wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny - podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego	proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	- pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy - wymienia zasady higieny układu oddechowego	- wymienia narządy budujące drogi oddechowe - wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe - określa rolę układu oddechowego - opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu	- określa cel wymiany gazowej - omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego - wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami	wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego	planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	- wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu - omawia dwie zasady higieny układu ruchu	- wymienia elementy budujące układ ruchu - podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu - wymienia trzy funkcje szkieletu - wymienia zasady higieny układu ruchu	- rozróżnia rodzaje połączeń kości - wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem	- na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach - omawia pracę mięśni szkieletowych	wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	- wskazuje na planszy położenie układu nerwowego - wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów - wymienia zadania narządów smaku i powonienia	- omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów - omawia rolę skóry jako narządu zmysłu - wymienia zasady higieny oczu i uszu	omawia zasady higieny układu nerwowego	- wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów - wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia - wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych	- wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę - omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku	- wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków - wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy			- uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów - na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia	
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	- wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego - rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską	- wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy - określa rolę układu rozrodczego - omawia zasady higieny układu rozrodczego	omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego	wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego	wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	- podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci - podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania	- wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców - omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania	opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania	wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność	prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
		Uczeń:				
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	- wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia - korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach - wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk - omawia sposoby dbania o zęby - wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu	- podaje zasady prawidłowego odżywiania - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry - wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży - podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego	- wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia - wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia - opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania - wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej	- wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia - omawia skutki niewłaściwego odżywiania się - wyjaśnia, na czym polega higiena osobista - podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą	przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	- wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową	- wymienia przyczyny chorób zakaźnych - wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową - omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową - określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę	- wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową - wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie - omawia objawy zatruc	- klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady - opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych - wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę	wyjaśnia, czym są szczepionki
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	- wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie - określa sposób postępowania po użądleniu	- określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim - rozpoznaje owady, które mogą być groźne	- wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego - wymienia objawy zatrucia grzybami	omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję	prezentuje informację o zagrożeniach w swojej okolicy
	37. Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	- omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu - podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia - wymienia rodzaje urazów skóry	- podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu - przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach - omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń	omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości	omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	- podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka - opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu	- podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać - podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm	- wyjaśnia, na czym polega palenie bierne - wyjaśnia, czym jest asertywność	- wyjaśnia, czym jest uzależnienie - uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia	uzasadnia konieczność zachowań asertywnych
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
	Uczeń:					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	• oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 • rysuje plan biurka w skali 1 : 10	• wyjaśnia, jak powstaje plan • rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiaru przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10	• oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 • dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu • wykonuje szkic terenu szkoły	• wykonuje szkic okolic szkoły
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	• wymienia rodzaje map • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu	• wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych	• opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej	• odszukuje na mapie wskazane obiekty • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy	• porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	• wskazuje kierunki geograficzne na mapie • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę	• określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu • opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu	• wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu	• orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie	• dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu
	44. Ćwiczmy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
		Uczeń:				
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	• rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów • podaje przykłady krajobrazu naturalnego • wymienia nazwy krajobrazów kulturowych • określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy	• wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów • wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy • wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy • wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka	• wyjaśnia pojęcie krajobraz • wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz • omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych • wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy	• opisuje krajobraz najbliższej okolicy	• wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia	- omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia - wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy	opisuje wklęsłe formy terenu	- klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości - omawia elementy doliny	przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup	- podaje nazwy grup skał - podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych	opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych	omawia proces powstawania gleby (B)	podaje sposoby wykorzystania skał przez człowieka,
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	- podaje przykłady wód słonych - wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy	- podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych - wskazuje różnice między oceanem a morzem - na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących - wymienia różnice między jeziorem a stawem	- wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone - wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych - porównuje rzekę z kanałem śródlądowym	- charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi - charakteryzuje wody płynące	wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)
5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	- rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy - podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy	- wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości - podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych	- omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa - omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu - wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości	- podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu - wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości	przygotuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	- wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce - podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych	- wyjaśnia, czym są parki narodowe - podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody - omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych	- wyjaśnia cel ochrony przyrody - wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody - podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy	- wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym - na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa	prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	• podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie	• omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę	• omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne	• wyjaśnia pojęcie plankton • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody	• prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	• wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście	• podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki • omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki	• wymienia cechy, którymi różni się poszczególne odcinki rzeki • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki	• rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki	• porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	• odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora	• podaje nazwy stref życia w jeziorze • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytzwierdzone do podłoża	• charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie	• charakteryzuje poszczególne strefy jeziora • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze	• porównuje warunki panujące w strefach jeziora
4. Warunki życia na lądzie	58. Warunki życia na lądzie	• wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury	• omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury	• charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru	• omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła	• prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki	- wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji - wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu - podaje trzy zasady zachowania się w lesie	- podaje nazwy warstw lasu - omawia zasady zachowania się w lesie - rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu	charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu	charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach	omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu
	60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie					
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	- podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych - rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste	- wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek - wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych	- porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi - rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste	podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych	prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach
7. Na łące	62. Na łące	- podaje dwa przykłady znaczenia łąki - wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw - rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych	- wymienia cechy łąki - wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej - przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące	- omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku - wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki	uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt	
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	- wymienia nazwy zbóż - podaje przykłady warzyw uprawianych na polach	- omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych - wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami - uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu	- wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare - podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw	- podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania - przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych - rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy	wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami
Podsumowanie działu 8	64., 65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					